

SOPg-NMgr

ŠKPg-NMgr

Tematické okruhy ke státní závěrečné zkoušce v navazujícím magisterském studijním oboru Učitelství VVP pro ZŠ a SŠ – pedagogika (7504T223)

Název předmětu zkoušky: OSZNM16 Pedagogika se zaměřením na sociální pedagogiku / OSZNM17 Pedagogika se zaměřením na školní pedagogiku

Student si vylosuje 2 otázky – jednu ze společné části (A) a jednu ze své specializace (B nebo C)

A. SPOLEČNÁ ČÁST

1. Kvalitativní a kvantitativní pedagogický výzkum a využití deskriptivní a inferenční statistiky v pedagogickém výzkumu (výzkum - popis jednotlivých kroků v kvalitativním a kvantitativním výzkumu, porovnání kvalitativního a kvantitativního výzkumu, popis konstrukce dotazníku, typy škál pro měření postojů - Likertova, bipolární a hodnotící škála, pozorování, příklad strukturovaného pozorování, pojmové mapování; deskriptivní statistika - četnosti, míry polohy, míry variability, korelační koeficient, grafické znázornění dat; inferenční statistika - typy t-testů, chí-kvadrát test, regresní analýza).

2. Typy výběrů v pedagogickém výzkumu a provádění experimentů v pedagogickém výzkumu (výběry - typy náhodných i nenáhodných výběrů, popis procesu sběru dat, výhody a nevýhody jednotlivých výběrů, typy výběrů pro kvalitativní výzkum; experimenty v pedagogickém výzkumu - příklad, druhy porušení interní a externí validity, modely předexperimentálních, kvaziexperimentálních a pravých designů, možná porušení validity u jednotlivých modelů, příklad faktoriálního designu).

3. Hodnocení výsledků českých žáků v mezinárodním srovnání (organizace pořádající mezinárodní srovnávací výzkumy ve vzdělávání, popis výzkumů TIMSS a PISA, jejich porovnání z hlediska obsahového zaměření, testované populace a formátu testových úloh, výsledky českých žáků v oblasti čtenářské, přírodovědné a matematické gramotnosti).

4. Didaktické testy (druhy didaktických testů, typy testových úloh, postup konstrukce didaktického testu, vlastnosti testových úloh - obtížnost, citlivost a analýza nenormovaných odpovědí, validita testu, reliabilita testu - vzorce pro její výpočet, standardizace testu, příklady standardizovaných testů studijních předpokladů, modely srovnávání testů).

5. Teorie výchovy – filosofické, ideologické a teoretické základy pedagogiky. Filosofie a edukace. Teorie a edukace - definice pojmu, typy teorií, paradigmatičtá výchovy, klasifikace teorií výchovy 20. století (od Herbarta, přes alternativní školy po teorie jazykového deficitu, kulturního kapitálu, odškolnění aj.).

6. Ideologie a edukace – definice ideologie, historické souvislosti, klasifikace edukačních ideologií, ideologie a vybrané edukační fenomény, současné ideologické problémy školství. Církevní a náboženské ideologie, konzervatismus, liberalismus, agrarismus, nacionalismus, socialismus, totalitarismus a jiné ideologické systémy (vztah k edukaci).

7. Aktivizační metody vyučování pedagogice – jejich přehled, funkce v učebním procesu studentů, kritéria jejich výběru vzhledem k projektovaným kompetencím studentů. Volba metodických postupů vzhledem k typu kurikula, úrovni studentů a materiálním a organizačním podmínkám vyučování. Příklady užití na střední škole v předmětu pedagogika.

8. Vzdělávání dospělých – charakteristika cílové skupiny, specifické problémy spojené se vzděláváním dospělých, instituce zaměřené na vzdělávání dospělých, formy vzdělávání. Další vzdělávání pedagogických pracovníků.

9. Teoretické otázky srovnávací pedagogiky – definice, předmět, funkce, teorie a přístupy srovnávací pedagogiky, vývoj srovnávací pedagogiky ve světě a v České republice, instituce a organizace, které se zabývají srovnávací pedagogikou, výzkumy Mezinárodní organizace pro hodnocení výsledků ve vzdělávání (IEA).

10. Školské systémy ve světě a jejich typizace – mezinárodní norma pro klasifikaci vzdělávání ISCED, typologie školských systémů a příklady zemí (klasický model, model s oddálenou hlubší diferenciací, model s jednotnou školou), modely vysokoškolských systémů v Evropě, typologie řízení školství v zemích Evropské unie, modely vzdělávání učitelů, trendy v oblasti školských systémů.

B. SPECIALIZACE SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA

1. Náhradní rodinná péče (jednotlivé formy náhradní rodinné péče a jejich specifikace, obecná pravidla náhrad. rodinné péče, předadopční péče, právně volné dítě, opravdový zájem, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, sociálně osiřelé děti, souvislost baby boxů a utajovaných porodů s náhrad. rod. péčí).

2. Základní principy rodinného práva, sociální práce s rodinou (pojem manželství, uzavření manželství, zánik manželství a péče o dítě, rodinná domácnost, povinnosti a práva partnerů, práva a povinnosti dětí a rodičů, preventivní, výchovná a sankční opatření, základní specifikata registrovaného partnerství, mediační služba, forenzní sociální práce, sanace rodiny).

3. Základní účel a principy výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních (typy zařízení poskytující ústavní či ochrannou výchovu a jejich bližší specifikace, předběžné opatření, probační a mediační služba, informační systém mezi školskými zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a soc. kurátory, možnosti zapojení učitele při výkonu ústavní či ochranné výchovy).

4. Pojetí, význam a metody sociální práce (soc. práce jako věda a její vztah k sociální pedagogice, zaměření soc. práce, zásady komunikace s klientem, typologie klientů, etapy soc. práce, vysvětlení pojmů soc. šetření v rodině - home visiting - návštěva v rodině, základní principy metod soc. práce s jednotlivcem a se skupinou, strategie a postupy při soc. intervenci).

5. Kontinuální sociální práce s pachateli trestné činnosti (základní principy trestního práva, specifika práce s mladistvým - soudnictví ve věcech mládeže, soc. kurátor pro mládež a přestupkové řízení proti mladistvým, činnost a postavení soc. kurátora pro dospělé, probační a mediační služba).

6. Vývoj postavení dítěte ve společnosti (základní principy soc. právní ochrany dětí v ČR, zařízení soc. právní ochrany, činnosti soc. pracovníka a soc. kurátora, základní specifika soc. práce s rodinou, možnosti, zásady při komunikaci s dětským klientem, identifikace a hodnocení ohroženého dítěte a rodiny, zapojení učitele do soc. právní ochrany dětí).

7. Základní pojetí sociálních služeb (úkol soc. služeb, druhy a formy soc. služeb, charakteristika soc. služeb pro děti a dospívající, příspěvek na péči, etický kodex, syndrom vyhoření, supervize, komunitní plánování a soc. práce, pracovník v soc. službách, restriktivní opatření při poskytování soc. služeb).

8. Sociální deviace (sociální deviace a pojmy obsahově blízké, vymezení a druhy normality, definiční znaky sociální deviace, sociální a nesociální deviace, vlastnosti sociálních deviací, základní koncepce sociální deviace, cíle, funkce a příčiny deviantního chování, hodnotové aspekty deviantního chování, neutralizační mechanismy ve vztahu k deviantnímu chování, biologické, psychologické a sociologické teorie deviantního chování, sekvenční modely deviantního chování).

9. Teorie malých sociálních skupin (typologie a vymezení malých sociálních skupin, skupinové hranice, vznik středu skupiny, hodnoty, skupinové normy a konformita, členství ve skupině, skupinová koheze a resilience, vliv skupiny na jedince, vůdcovství, autorita a skupinové myšlení, vstup a výstup ze skupiny). Atraktivita skupiny a míra vlivu na jedince. Komunikace v malých skupinách, komunikační schémata, možné vazby ve skupinách, centralita a periferalita jedinců. Struktura malé sociální skupiny a využití metod sociometrie. Skupinová dynamika.

10. Determinanty a pluralita životního způsobu ve vztahu k individuálnímu, alternativnímu životnímu stylu (životní styl ve spjatosti s životními podmínkami - geografické, ekologické, biologické, demografické, sociálně politické, ekonomické, kulturní a technologické) Rozlišení životní způsob - životní styl - životní sloh, prostředí lokální a globální (globální životní styl). Fáze životního stylu a individuální diferenciací v životním stylu. Makroprostředí - mezzoprostředí - mikroprostředí. Vliv masmédií na utváření životního stylu, kvalita života a zdravý životní styl, volný čas, význam subkultur při formování životního stylu.

C. SPECIALIZACE ŠKOLNÍ PEDAGOGIKA

- 1. Kurikulum ve svých různých formách existence.** Definice kurikula. Různé způsoby vymezování obsahu vzdělávání (pojmy učební plán a učební osnovy, výstupy, standardy). Formy existence kurikula – např. v rozlišení na projektované, realizované, osvojené. Žakovská pojetí učiva.
- 2. Rozdílné přístupy k výběru a strukturování učiva z pohledu filozofie výchovy a pedagogické psychologie.** Minulé, přítomné a budoucí jako tři zdroje učiva – pojetí učiva s důrazem na trvalé hodnoty kultury, na potřeby žáka, na rekonstrukci společnosti. Zprostředkující a vstřícný model tvorby kurikula. Rozdíly mezi behaviorálně a kognitivně orientovanými kurikuly.
- 3. Skryté kurikulum školy a třídy.** Vztah oficiálního a skrytého kurikula. Neutrální a kritické přístupy ke skrytému kurikulu. Příklady jevů zahrnovaných pod označení skryté kurikulum z aprobačního oboru studenta. Problematika genderu, multikulturality v oblasti kurikula.
- 4. Škola a kurikulum školního vzdělávání v perspektivě srovnávací pedagogiky.** Vývoj přístupu k obsahu vzdělávání v posledních padesáti letech ve vybraných rozvinutých zemích. Kurikulární hnutí šedesátých let 20. století a jeho krize, rekonceptualizace kurikula, vliv anglického Národního kurikula, škola a obsah vzdělávání v současné informační společnosti.
- 5. Kurikulární dokumenty regulující výuku v České republice.** Stručná historie od roku 1989, současný stav – struktura rámcových vzdělávacích programů a způsob jejich implementace ve školní praxi. Silné a slabé stránky decentralizovaného přístupu k tvorbě kurikula. Profilace školy prostřednictvím tvorby školního vzdělávacího programu. Struktura školních vzdělávacích programů, jejich tvorba, implementace, evaluace a úpravy.
- 6. Přizpůsobení obsahu vzdělávání individuálním potřebám žáků.** Zohlednění specifických potřeb žáků v rámcových a školních vzdělávacích programech, individuální vzdělávací plány. Způsoby úpravy obsahu vzdělávání pro nadané žáky. Příklady úprav obsahu vzdělávání z aprobačního předmětu uchazeče.
- 7. Škola jako sociální instituce, funkce současné školy –** charakteristiky vzdělávací instituce, sociální modely školy, funkce a úkoly školy, argumenty kritických teorií školy. Naplňování funkcí školy v různých konceptech otevřená škola, zdravá škola, komunitní škola, škola jako učící se organizace.
- 8. Škola jako specifická sociální organizace –** charakteristiky školy jako organizace z pohledu teorie organizace a teorie řízení; popis školy jako organizace – fungování organizace (organizační struktury, prvky organizace), chování lidí v organizaci, systém organizace (proces změny); poslání, vize a cíle organizace, pravidla, hodnoty a principy, řízení, činnosti, účastníci – jejich chování a vztahy.
- 9. Kultura školy –** kultura školy jako kultura specifické organizace, jako produkt specificky lidských činností (antropologický přístup), jako sociální jev, integrovaný přístup. Oblasti poznávání kultury školy v pedagogickém výzkumu: školní kultura jako výsledek procesů

(projevy kultury), kultura a její subkultury (nositelé kultury), kultura školy jako projev akulturace a enkulturace, kultura školy jako kultura konkrétního společenství.

10. Klima školy - Teoretické koncepty klimatu školy – a) koncept klimatu prostředí vycházející z teorie organizace: řízení vedením školy, chování učitelů – klima organizační, klima učitelského sboru, b) koncept vycházející z pedagogiky a pedagogické psychologie - klima výuky, klima třídy, klima celé školy. Aspekty popisu klimatu školy jako výsledky vnímání, prožívání a hodnocení prostředí přímými účastníky (management, učitelé, žáci) a dalšími aktéry (inspekce, rodiče,..) – fyzické prostředí (budova, lokalita...), sociálně kulturní: obsah (zaměřenost školy – hodnoty, principy), interakce (komunikace, způsoby řízení), vztahy.